

Inserati se sprejemajo in velja tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se ena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu (administraciji) in ekspedicijski na velikem trgu h. št. 9, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za pol leta . . . 5 " "
Za četrť leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrť leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo na velikem trgu h št. 9, v II. nadstropji.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Na razpotji.

Ako se še enkrat ozremo nazaj na preteklo leto 1882. vidimo, da se velikanska, svet pretresujoča dejanja, niso vršila, a na tihem se je pripravljala preobrat nazaj na tiste čase, ko je delo moža redilo. Omenili smo zadnjič obrtniške novele, katera časti pošteno delo, in ga skuša osloboditi vse-mogočnosti kapitala. Iz malega raste veliko; vse, kar ima postati velevažno v zgodovini narodov, začenja se z malim, začetek je najtežavnejši in od dne tega začetka se števili preobrat, isto tako bo de l. 1882. važno tem, ki pazljivo gledajo, kako se razvija duševno, kako gmotno blagostanje narodov. Vzemimo iz pretečenega leta dve veliki resnici v praktično življenje, namreč to, kar je izrekel princ Alojzij Lichtenstein pri debati o obrtniški noveli, da „imajo vsi stanovi pravice in dolžnosti delati na občno korist“ in to, kar je rekel grof Aponij v ogerskem državnem zboru: „Kdor od družbe več prejme, kakor ji verne, ta je tat.“ Veselimo se, da take besede slišimo v naši monarhiji na takem kraju, kajti take besede obsegajo cel program.

Ako sedaj prestopimo na našo ožjo domovino, za naše razmere, vidimo, da tukaj narodna stvar napreduje, da l. 1882. ni bilo neplodno za naše delovanje, v marsičem smo napredovali, in naredili si pot, po kateri moremo uspešnejši in hitreje korakati. Kakor povsod, tako posebno v narodnem prizadevanju velja pregovor: „Pomagaj si sam in Bog ti bode pomagal.“ Ako premislimo nazaj, kako je narodna misel kalila, razvijala se in napredovala, vidimo, da je bilo treba veliko truda, veliko znoja, preden smo prišli

do te stopinje, na kateri smo sedaj. Ozmimo se v tista leta nazaj, ko so za narodno stvar delali le nekateri posamezniki, ko je še gost mrak ležal po naši domovini, preudarimo tist čas, v katerem je narodno prizadevanje saj v očeh nekaterih veljalo za ilojalno, in primerjajmo ga s sedanostjo, ko imamo v vsakem večem kraju svoje domovine narodne čitalnice, ko se naši pervaki in predboritelji odlikujejo z znamenji cesarske milosti, bode-mo spoznali, da smo veliko, veliko napredovali, a kljub temu moramo vendar le reči, da je še le začetek storjen, in da je še le pot nadelana, po kateri moremo naprej stopati, da pridemo do svojega namena.

V najnevarnejšem položaji je tisti, ki svoje moči precenjuje, in si več obeta, kakor v resnici more izpeljati. Modrega in previdnega postopanja nam je sedaj pred vsem potreba, da si ohranimo to, bodi si v naši ožji domovini, ali drugje, kar smo že dosihmal si pridobili, in da tudi napredujemo. Velika pomota bi bila to za nas, da bi bili zadovoljni sedaj z vspehi, ko tako rekoč stojimo še le na pragu narodnega doma, ne toliko kamnitnega, marveč živega. V navadnem življenji je rado tako, da se množica unema za kaj novega, dosihmal nenavadnega, ali recimo bolj stvarno (konkretno), lože je vstanoviti kako društvo, kakor vzdržati ga v prvem ognji navdušenja, ki se pri nekaterih hitro izkadi. Svet dirja od skrajnosti do skrajnosti, v veselih trenutkih ne misli, da se to veselje naglo more skaliti, o dnevih, ki so nam neprijetni, zgubi pa rado vse zaupanje, loti se ga žalost, tuga in obup. Za narodno stvar ima vsak stan, ima vsak posamezni storiti, kar more, kdor od družbe

več tirja, kakor ji da, je tat. Ko bi bili narodni buditelji le gledali na se, in na svojo korist, ne bili bi naroda zdramili in k delovanju navdušili. Kdor gleda le povsod in vsikdar sam na se, se bode navduševal za stvar le toliko časa, dokler mu bode slave ali koristi donašala. In vendar kako mnogo je takih! Smemo reči; svet stoji le na podlagi (šibki in negotovi) sebičnosti.

Človek pa, tudi naj bolj delaven in požrtvovalen, more koristiti le tačas, kedar najde pripravne okoljsčine, kedar mu je čas in njegovo razmerje ugoden, od posameznega, ki je postavljen na kako vzvišeno mesto, zavisi tedaj, ako te okolistave obrača v korist ali škodo svojem bližnjemu, ali postane dobitnik človeštvu ali njega zli duh. Vsako stoletje pa ima svoje nazore; vsako stoletje pretrese kaka misel svetovno zgodovino. Napoleon I je zbudil narodno misel, ž njo je zmagoval, a ona ga je poslednjič zmagala. Dokler se je bojeval zoper kabinete, je zmagoval, ko so se pa vzdignila ljudstva zoper njega, je padel. Iskra vržena med narode, je vžgala plamen, ki je posebno plapolal l. 1848. Stare vezi so se rušile, nove sklepale; narodi, ki so dosihmal dremali, so se začeli buditi, nov čas je prisiljal tudi pred naš prag; Slovenec, ki je živel le v knjigah in listinah, prikazal se je na dan. No, „kaj je tebe, dete, treba bilo“, zaklicali so vsi njegovi sosede. A dete je rastlo, in ko je hotelo kruha imeti, postalo je nekaterim, ki so kruh zapirali le v svoje omare in dajali ga svojim ljubimcem, nadležno in sitno. Z lepo in z grdo so ga hoteli odpraviti, da odstopi od svoje tirjatve. Ni se manjkalo

Listek.

„O starosti človeškega rodu“.

Spisal Ivan Šubic.

Ljubljanski Zvon, II. leto, 12. zvezek str. 750—754.

(Konec)

Sploh je neutemeljeno govoriti o poprečni debelosti in visokosti naplavin, ker se ne more reči, da so se naplavine na taistem kraju vršile vedno pravilno in enakomerno. To trditi je neopravičeno; če prav Lyell to trdi, ostaja vendar le hipoteza, ki je pri Nilovem teku, ktere ga je človek skozi tisočletja po svoje vodil in pri tako preritih, obdelanih tleh popolnoma brez pomena. Tudi g. Šubic trdi, da je Nil redno nanašal svoje blato, pa nam tega ne dokaže. V oklepih mimogrede omenja, da nam to „svedočijo razne druge okolnosti“. Ktere so pa te druge okolnosti? Zakaj pa teh okolnosti pri svojem dokazovanju ne vporablja, ko bi jih vendar tako živo potrebovali? Zopet tukaj menda misli pisatelj, da mu mora vsakdo

že kar na besedo verjeti, naj kaj dokaže ali pa ničesar!

Da še bolje spoznamo, kako plitve da so Šubicove trditve in neutemeljeni njegovi računi, posezimo še jedenkrat nazaj v zgodovino Egiptčanov. — Ako se govori o Egiptu in zgodovini Egiptovskega ljudstva, mislimo si navadno in po pravici silno staro ljudstvo; ljudstvo, katero je stalo že na visoki stopinji omike, ko se klasična ljudstva: Grki in Rimljani še pokazali niso na zgodovinskem obzoru. Vsakako morajo se Egiptčani prištevati najstarejšim ljudstvom; tudi zgodovina jim to mesto po vsi pravici odkazuje. Dalje je tudi znano, da so bili Egiptčani že od nekdanj izvrstni poljedelci, k čemur jih je tudi dežela sama silila. Prebivalstvo se je silno hitro množilo, dolina Nilova se pa le ni hotela nič razširiti; zato treba je bilo že zgodaj gledati na to, kako rodovitnost dežele povišati. Pri tem prizadevanju posluževali so se marljivo gnojilnih snovi, ktere jim je Nil leto za letom donašal. Kopali so globoke jarke in so preplavili z Nilovo vodo

tudi kraje, katerih bi reka sicer ne bila doseгла. Zato je lahko razumeti, da so ljudje pač težko ktero deželo tako spremenili in rekel bi prerili v pravem pomenu besede, kakor ravno Egiptčani Nilovo dolino. Gledé na vse to se pač o naravnih razmerah skoraj ne more govoriti. Kadar je Nil nastopil, treba ni bilo raznim posestnikom družega, kakor odpreti zatvornice in nasipe prodreti in preplavila je reka njih posestvo, kakor je bilo posestniku drago in za kolikor časa je hotel. Ako je hotel več blata imeti na svojem polji, napravil je na spodnji strani svojega posestva više nasipe, da je večo množino vode pridržal. Vsakemu je tudi jasno, da se blato, katero voda seboj prinaša, poseda le tedaj, ako voda mirno stoji ali pa, ako prav počasno teče. Nilovo blato, poseda se zaradi tega le ondi, kamor so pridni in prebrisani Egiptčani že od starodavnih časov napeljevali jarke in kjer so z nasipi zadrževali Nilovo vodo in jo tako pridrževali na svojem polji. Kdor ni napravljaj posebnih nasipov, da bi bil z njimi

nasprotnikov in neprijateljev Slovincem od leta 1848, a posebno ne v ti novi, tako zvaní vstavoverni dobi. Gasili so plamen narodnosti, a ni bilo več mogoče.

Svetovne zgodbe so bile močnejše, kakor volja posameznih; postave, katere so vstavoverci kovali za-se in za obstanek nemške narodnosti, obračali so Slovenci tudi svoji narodnosti na korist, po potih, katere so odprli vstavoverci, jeli so postopati zavidani in zaničevani Slovenci, in še več kakor to, svetovni položaj je zahteval, da se Slovani v Avstriji ne smejo več pritiskati na steno, Slovani so se o priliki, ko se je Avstrija pripravljala zasesti Bosno, na sramoto vstavovercem pokazali, da umejo poklic Avstrije, da so za mogočno Avstrijo pripravljeni žrtvovati blago in kri, ker Avstrija je njih obča domovina.

Odslej je bilo očitno, kje ima Avstrija iskati svojih zaveznikov, kam se ima naslanjati. Avstrija je potrebna manjšim narodnostim za njih obstanek, a zopet se mora Avstrija naslanjati le na narode sebi podložne, tedaj mora biti pravična vsem, tudi manjšim narodom, ki so stali dosihmal za durmi in gledali, kako se drugi za mizo gosté. Ne toliko iz simpatij, in pristrčnosti, ampak iz državne modrosti in previdnosti izhaja misel, da more Avstrija biti pravična vsem narodom. — Pravična vlada je tedaj poleg pridnosti in delovanja rodoljubov odločilen faktor pri našem prizadevanji, pri našem napredku; vže prednik sedanjemu c. k. namestniku v deželi ni bil Slovincem sovražen, in narodna stvar je odsihmal bolj čvrsto napredovala, ker vlada ni podpirala in pestavala neprijateljev Slovincem.

Tako hitro pa ne gre, kakor si želimo, ali kakor smo se morebiti nadejali, v dobro vredjeni in organizirani državi se važne spremembe ne vrše kar na vrat na nos; mnogo je tudi gospodov, ki jedó sicer vladni kruh, pa v srci niso nič kaj prijazni sedanji vladni sistemi, ti na svojo roko in morda tudi na svojo odgovornost zadržuje gibanje in postopanje narodnega prizadevanja. Čas se vendar le naprej pomika, ako bomo sami modri, previdni in vztrajni, ako nam tudi svetovne razmere, zgodovinske dejanja ne bodo dejanja zaprečile, smemo pričakovati, da pridemo v Avstriji do boljših časov, da dosežemo, ako ne mi, pa naši potomci, da bode naš jezik obveljal po šolah in urad-

več vode pridržal, je pač le prav malo Nilovega blata vjel in je le bolj namočil svoje polje, ni ga pa s tem posebno pognojil. Ako je pa nasipe zvišal in napravil, da se je voda više odtekala, je s tem povišal tudi zemljo svojega posestva.

Dr. Oskar Fraas, ki je potoval po Egiptu in je zlasti Nilove naplavine silno marljivo opazoval, poroča*), da se ta nepravilnost naplavin pozna na vsakem kosu suhega Nilovega blata. Pravi namreč, da je na jednom in istem kosu opaziti plasti, ki niso debeleje kot list kake kvarte, pa tudi plasti, ki so debeleje od čevlja. Gledé na te okolnosti pač Fraas po vsi pravici trdi, da ne bo nikomur prišlo na misel, iz debelosti Nilovih naplavin sklepati na njihovo starost, ker to sklepanje nima nikake cene.

Značívno je, kar pravi nek inženir Maks Eyth, kteremu so razmere Egiptovske doline dobro znane. Med drugimi piše on takole**):

nijah, da se bode vsak smel imenovati s ponosom „Slovenca“ in da bomo videli obvarovan svoj naroden obstanek. V to naj nam pomaga Božja previdnost in modrost vladarjeva.

O vzrokih boja med pogansko-rimsko državo in krščanstvom.

Nastopni govor 14. okt. 1882, govoril Dr. Friderik Maassen, sedanji rektor dunajskega vseučilišča.

(Dalje.)

Poslušajmo, kako sodi krščanski pisatelj drugega stoletja, Minucij Feliks, v svojem dvogovoru „Octavius“ o vzrokih velikosti in slave rimske države. „Z ropom ženstva pri sosednjem ljudstvu je pričela. Sosede svoje pregnali so iz hiše in doma. Mesta, tempeljne in žrtvenike v obliži so razrušili. Tako so si opomogli sptujo škodo in lastno krivico. In tak značaj ohranila je rimska politika do današnjega dne. Tako je vse, kar Rimljani imajo, obdelujejo in premorejo, nesramen rop.“ Gotovo so morale take besede iz ust kristijana ponos domoljubnega Rimljana zelo žaliti ter ga razvneti k novemu sovraštvu.

Krščanstvo uči, da so vsi ljudje pred Bogom enaki. Bog, ki je ustvaril človeka po svoji podobi, izvršil je ob določenem času rešenje vseh ljudi brez izjeme. S tem pripoznana je vsacemu človeku neskončna vrednost. Vsak nosi v sebi namen in določilo svojega življenja na svetu. Zaomen človeške vrednosti, kot občne lastnine, od koje ni nobeden izključen, dokazalo in označilo se je še le krščanstvo kot idejo, ki obrazuje življenje. V starem veku človek kot človek nič ne velja, v krščanstvu je on vse.

Tako bilo je robstvo načelno premagano. Vpeljano robstvo samo obsojuje rimski svet z vso njegovo slavo. Ne tó, da je rimljanski gospodar svojega vratarja kakor psa navezal na verigo, tudi ne, da so elegantno rimljansko ženstvo opravljale sužnje nagim gornjim životom, da so jih gospé mogle radi vsake nerodnosti takoj toliko občutljiveje tepsti in iglami zbadati, tudi ne, da je umor enega samega človeka, gospodarja, cela, večkrat na stotine broječa robska družina s smrtjo plačala, ne tó, akoravno je grozovito; ampak da so se i druge strahovitosti godile v soglasji s tadanjimi etičnimi zaomeni o človeku in tadanjim pravnim redom, to nas

„Posebno ondi, kjer je posegala roka človekova — in ta slučaj nahaja se povsod, kjer nahajamo kulturna tla —, je vsako preračunjevanje nemogoče, ker se naplavljanje vporablja kot bistven pripomoček v poljedelstvu, in ga je lahko voditi. Kak Fellah, ki napravi nasip na spodnji strani svojega polja, lahko v jednom samem letu naplavi par tisoč let v najbistroumnejši račun kakega Evropejskega učenjaka“.

Značívne so tudi besede, s kterimi Fraas sklepa svoje opazke gledé računov, ki se na nje opirajo. „Pustimo“ pravi, na strani strmoglava tisočletja, katero vsakdo preračuni iz Nilovega blata, kakor mu drago. Pač bilo bi res že čas, da bi to stokrat po učnih knjigah prezvečeno neumnost jedenkrat za vselej iztrebili in da bi pred očmi vednosti nikdar ne navajali dokaza, s kakoršnjim bi k večjemu kakega lahkomišljenega nezvedenca preslepili.

(Dalje prih.)

sili, da umolkujemo. Tudi po propadu starega veka do današnjega dne bili so ljudje od ljudi ponížani globoko pod vrednost božje podobe; pa ti bili so vsaj v nasprotji s pripoznanim npravnim in pravnim svetovnim redom.

„Nec turpe est, quod dominus jubet“, kar gospod zapové, ni sramotilno. (Petr. satyr.) Ta edina beseda zadostuje, če govorimo o moralicnej oceni rimskega robstva. Rob moral je služiti gospodarju tudi ko sredstvo nenravnih dejanj. „Nečistost je za prostorojence zločin, za sužnja potreba, za osvobojenca služba“, pravi rimljanski govornik.

Položaj sužnje postal je pod cesarji že pred pripoznanim krščanstvom bolj človeški. Dovolilo se jim je neko pravno varstvo, smeli so se pritoževati radi prestopkov svojih gospodarjev. Samovoljno in iz malenkostnih vzrokov divjati zoper sužnje bilo je prepovedano. Septimij Sever branil jih je tudi zoper prostitucije. — To pa se deloma naslanja na vpliv poznejših stoikov, s kterimi pravoslavci drugega in tretjega stoletja imenujejo že robstvo naravnemu pravu nasprotujočo napravo.

Sam od sebe, iz lastnih močij bil bi stari vek težko premagal robstvo. Treba je bilo k temu nagiba, ki je imel svoj postanek v drugačnih moralicnih nazorih o svetu.

Krščanstvo pa ni nikoli pravno napravo robstva naravnost imenovalo napako. Duh krščanstva ne terja hitre in posilne spremembe obstoječega pravnega reda. Od znotraj, moralicnim potom preustrojilo je in slednjič odpravilo robstvo. Krščanstvo je dokazalo, da je tudi rob sposoben višjih nagibov. Med kristijani prvih stoletij, ki so umrli za vero, bili so tudi sužnji najstanovitnejši spoznavalci. Paganska vera je izključevala sužnje od očitnega bogočastja. V krščanski cerkvi molila sta skupaj rob in gospod, skupno stopila sta k altarji. Od trenutka, ko sta se gospod in rob v duhu krščanskem imenovala brata, bilo je ponehanje robstva le še vprašanje časa.

Nauk krščanski o namenu življenja na svetu moral je dati življenju popolnoma spremeneno obliko. Vse zanimljivosti in dobrote tega sveta imajo v očeh kristijanovih le malo važnost. Jasno je, da je moral ta nazor o svetu postati toliko stalnejši in enostranejši, kolikor večji je postajalo nasprotje v rimskem poganstvu.

V starem veku bila je domovina največje dobro človeško. Ne da bi krščanstvo domovinsko ljubezen izključilo, temveč le razjasnilo jo je, ter oplemenilo. Se vé da ima domovina, kakor vsi svetni oziri, v očeh krščanskih le relativno, nikakor pa absolutno vrednost. Če pa je pri tadanjih razmerah v rimske državi postalo čuvstvo kristijanov gledé domovinske ljubezni mlačno ali celo popolnoma neprijazno, ta prikazen ni bila v bistvu krščanstva utemeljena, temveč le mimogredoča. V tej zvezi razumemo zaničljivo izjavo apologetovo: „Nič nam ni manj mar, kakor zanimljivost politike“. Za srečo in nesrečo rimske države zmenili so se kristijanje malo. Njih je prej kaj drugega zanimalo. Pagani pa očitali so to zelo kristijanom.

V nazoru krščanskem o namenu tega življenja utemeljena je dalje popolnoma drugačna ocena dela, kakor je rimsko-paganska. Stari vek misli, da se delo ne strinja z dostojnostjo prostega moža. V krščanstvu je

*) Fraas, Vor der Sindfluth

**) Pri Fraasu, Aus dem Orient.

„ora et labora“ (moli in delaj) za vse veljavna pravna zapoved. Zato se je bogat Rimljan težko spreobrnil k krščanstvu. Kedor se je redil o pōtu družih; za tega ni bilo prostora v krščanski družbi prvih treh stoletij. Velika množina ljudstva pa, ki je kričala „panem et circenses“, sovražila ni nič manj zmernega, delavnega kristijana.

Očitnih veselje in razveseljevanje se je kristijan ogibal. „Nič nemamo enacega, bodisi v govoru, pogledu ali sluhu, kakor je norost v jahališči, nesramnost v gledišči ali ostudnost arene“, vzklikne Tertulijan. Le pomislimo, kako je to vedenje kristijanov nasproti veselicam, ki so bile ljudstvu nad vse, vzbujevalo sovraštvo množice.

Posledica krščanskega nauka o enem, nevidljivem Bogu morala je biti popolna sprememba obreda. Kot metafizično resnico učili so umoslovci monoteizem uže davno. Tū pa pričel se je kot verski obred. Ne samo z rimskim, temveč z vsemi paganskimi obredi stopilo je krščanstvo v popolno navskrižno nasprotje. Kristijan je niso imeli nobenih tempeljnōv z maliki, nobenih podob malikov, nobenih žrtvenikov za žgavne daritve, nobenih darilnih gostij. Kje so tukaj premnoge oblike, v kojih si je pagan božanstvo predstavljal? Kje omamljujoča radost, ki je napolnjevala službo neumrjočih bogov? Goethe je živo opisal v „Korintskej nevesti“ občutke, ki so navdajali pagane:

In takōj bogovi stari hišo
Mimo v trumi mnogi zapustē —
Enega v nebesih nevideči
In na križi Krista le častē
Tukaj ni darov
Jagujet ne volōv —
Pa ljudi premnogo pomorē.

Iz tega velicega nasprotja krščanstva nasproti nazoru o svetu in življenju rimljanskemu, nasproti vsemu, kar je temu drago in sveto, razvidimo, kako da se je strast ljudstva hudo vzbudila: umemo, kako da se je rodilo sovraštvo, ki je hotelo zadovoljno biti le s popolnim uničenjem krščanstva. „Non licet vos esse“, vi ne smete biti. Saj so kristjani vendar zavrgli podlago, na kateri je bila po mislih Rimljana zidana človeška družba — Plodovito izmišljivostjo obdolževalo je ljudstvo kristijane čudovitih reči. Posebno bile so tri, katere je ljudstvo kristijanom očitalo: Bogotajstvo, krvosramna, edipična nečistost in tiesteične pojedine, uživanje človeškega mesa. Naravno je toraj, da si je ljudstvo hladilo svoje sovraštvo burnim razgrajanjem. „Kolikokrat napada nas ljudstvo, da vi ne veste, s kamenjem in požiganjem“, pravi Tertulijan cesarskim namestnikom v rimskej državi.

(Konec prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 3. januarja.

Avstrijske dežele.

Katoliško-politično društvo za kraljevino Česko je imelo v torek na sv. Štefana dan svoj občni zbor. Navzočih je bilo veliko duhovnov in neduhovnov raznih stanov, predsedoval je grof Karol Schönborn, tudi podpredsednik knez Lobkovic je bil navzoč. Predsednik je omenil, da je današnji dan, ko se spomnim prvega mučenca sv. Štefana obhaja, gotovo prav pripraven dan za zborovanje tem, ki hočejo svojo vero stano vitno pričati. Dnevni red je bil govor prof. dr. Borovija o šolski noveli, ki ima priti v razgovor v gosposki zbornici, in govor gosp.

Zbirala o obrtnijski noveli, katera je bila predmet obravnavam v poslaniški zbornici. Ravnopravnost jezikov se spoštuje pri društvu, rekel je g. predsednik, vendar se mora gospodom govornikom na prosto voljo pustiti, hočejo li nemško ali česko govoriti, upa da se bode več govornikov oglasilo za nemške govore, ker je več gospodov izreklo, da hočejo sprejeti česke govore.

Govoril je potem profesor na vsučelišči dr. Clement Borovij o šolski noveli. V vvodu je g. govornik povdarjal imenitnost in važnost stvari in omenil vztrajnega upora liberalcev na to stran, povzdignil koristi, katere obeta ta novela. — Velik korak na bolje je storjen s tem, da je odloženo veronauku prvo mesto v ljudski šoli, od l. 1869 je bila ta nauk le postranski. Cerkvene oblasti nadzorujejo zopet krščanski nauk, in s tem je kraj nagnjivosti nekaterih šolskih ravnateljev. Po noveli so tudi učitelji dolžni, nadzorovati otroke v cerkvi, to je vendar silo potrebno, in razumeva se samo ob sebi, otroci sami pripuščeni se bodo javolne tudi pri svetem opravilu spodobno vedli. Večkrat se je zgodilo, da je nekater učitelj otroke do cerkve spremil, potem jo pa domu popihal, otroci sami sebi pripuščeni so bili v cerkvi ljudem v spodtiko. Ako duhoven ne utegne podučevati v krščanskem nauku, naj bode učitelj v to obvezan. Zarad tega se mora s spričalom skazati, da je zmožen podučevati v veri po tistem verskem izpovedanju, h kateremu pripada večina šolskih otrok, sicer se to ni poroštvo za notranje versko prepričanje, vendar iz tega sledi, da na katoliških šolah imajo nameščeni biti le katoliški učitelji in se ne zgodi kaj tacega, kakor v Iglavi na Marskem, kjer je 17 učenikov judov, otroci so pa skoraj vsi katoliki. Po šolski noveli telovadba pri ženski mladini ni več obligatna, to je vsega priznanja vredno že zarad spodobnosti. S novelo se tudi dela na to, da se osemletna šolska dolžnost pri krajsa, troška za šolstvo bode tedaj nekaj manj.

Govornik je kazal tudi na to, da šolska novela nikakor ne ugaia vsem opravičenim željam, proti liberalizmu je preveč strahopetna, šolska novela je mal začetek zboljšanju, a vendar smemo od nje pričakovati marsikaj dobrega. Zadovoljni bodo katoliki le takrat, ako se izvrši to, kar je letos v gorjenje-avstrijskem deželnem zboru nasvetoval poslanec Lehner glasi se tako-le: 1. Šola mora biti vsa verska 2. Šolska dolžnost naj se zniža na 6 let 3. deželam naj se daje več samouprave pri šolstvu 4. Varuje naj se pravice staršev do šole, kakor jim gre po naravi in božji postavi. Govornik je kazal na izvrstni izgled, katerega je v ti reči dala Švajca v večini protestantska, ker je v ljudskem glasovanju brezvrsko šolo popolnoma zavrgla, konečno je rekel govornik: versko šolo moramo imeti, pa jo bodedo tudi imeli.

Ako se sedaj še to ne doseže, dokler je državni zbor tako sestavljen, zgodilo se bode, kedar se bode močna večina potegnila za načela, ki ohranjujejo države. Potem bode šola spolnila svojo nalogo, in bode z vspehom delala za Boga, cesarja in domovino.

Drugi govornik je bil krznar Zbiral, kazal je na prednosti in pomankljivosti nove obrtnijske postave, ko je proti knezu Lobkovicu izrazil naj toplejšo zahvalo do poslanca desnice, ki so se tako krepko potekali za koristi rokodelskega stanu. Govornik

je pravil, kako je bilo obrtnijski stan stiskan, a liberalna sistema tega ni razumela, niti hotla mu pomagati. Obrtnik sme sedaj prostje dihati, vendar je še marsikaj treba storiti. Nazadnje je povdarjal potrebo, da se v nadaljevalnih šolah podučuje v veronauku in da se ustanove samostalne obrtnijske zbornice. — O tem predmetu je bila daljša debata, govorili so tudi o rokodelskih učencih, izrekli so, da to ne gre, ako ima namest izučnega spričala zadostiti spričalo obrtnijske šole. —

Na to je govoril knez Lobkovic, rekoč, da tudi desnica državnega zbora pozna pomankljivosti te obrtnijske novele, a pomisliti je treba, koliko je bilo boja, preden so s tem predrl; dognati vendar to stvar, prijenjali so v nekaterih točkah, ki pa niso bistvene. Sicer je pa novela le majhen del obrtnijske postave, ki ima priti v državnem zboru še na vrsto, tako da je poročevalec grof Belcredi rekel govorniku: Sedaj se delo še le začinja. — Bolje je vendar nekaj, kakor nič. Sedaj naj pa tudi obrtniki sami pomagajo, ugledati pot boljši prihodnosti. V tem smislu priporoča gospod, da naj se sprejme resolucije.

Avstrijski poročnik v Rimu napaden.

Ko se je 28. p. m. avstrijski poročnik grof Paar peljal od audience pri sv. Očetu, je vrgel nekdo v njegov voz, v katerem so bili še 3 drugi gospodje, debel kamen. — Hudo delca so sicer brž prijeli, laška vlada bi tudi vse rada s plaščem pozabljenosti zagrnila, rekoč, da je to storil človek, ki bi bil rad zaprt in s tem preskrbljen, ker pri njem niso najdlji beliča. A stvar ni menda tako nedolžna in priprosta, kakor bi jo nekateri radi smatrali, vsekako nam to kaže, kako prijazni so nam v deželi, kjer smatrajo hudo delca Oberdanka za mučenika.

Vnanje države.

Iz Rima. Sv. Oče so sprejeli 24. dec. na predpraznik božičnega dneva sveti zbor, kateri je prišel častitat za novo leto. Kardinal-dekan Pietro je prebral vdanost sv. zbora do sv. Očeta in vošilno pismo, v katerem zagotavlja vdanost do sv. Očeta pristavlja ob sklepu, da bodo molili za sv. Očeta, da bi Jim Bog dal stanovitnost in moč odvrniti preteče nevarnosti od svete katoliške cerkve, beseda in apostolski blagoslov bode podpirala kardinala pri njih delu in jim dajal pogum. Sveti Oče so odgovorili, da nočejo prikrivati nevarnosti, ki žugajo v prihodnje cerkvi. — Sovražniki svete cerkve čez dalje bolj razkrivajo svoje namene, okoliščine jih v to silijo. Potem pripovedujejo, kako da delo rovarjev od leta do leta napreduje, in tudi v pretečenem letu ni mirovalo. V najnovejših časih še ne priznajo prostost v domači hiši; zoper mirno zavetišče v Vatikanu se srdé in togoté ljudje brez Boga in vere. Ko so sovražniki pridli v Rim, niso mislili na družega, nego zadeti papežtvo, in tako njegovo delovanje ali zavirati ali popolno za braniti, zato se zgodi, da kolikokrat knezi in poglavarji iščejo porazumljenja s papežem, tolikrat se sovraštvo v novič zbudi, papežtvo opravljajo in obrekujejo, zato da bi ga pristudili narodom. Svetemu prestolu očitajo, da sovraži Italijo, ko so vendar papeži toliko storili za laško zemljo, jo varovali divjih narodov, in nakopičili zaklade učenosti in vednosti, za kar druge dežele Italijo zavidajo. In vendar se nehvaležni sinovi toliko pozabijo, da jim je poniževanje papežtva sreča za Italijo. — Z žalostjo pristavijo sv.

Oče, da je slabo za katoliško ljudstvo, ki išče svoje slave in sreče na razvalinah papežtva. Vendar nimamo se bati ne za papežtvo niti za sveto Cerkev; huje ko se zaletavajo v delo Božje, toliko bolj smemo upati, da se nas bode Bog usmilil. Skrivnost ljubezni, ki se te dni obhaja, in vroče molitve, ki se pošiljajo v nebo, nas o tem potrjujejo. Vendar nikdar ne bomo prenehali v sredi nevarnosti, grozenja in pretenja skrbeti za sveto cerkev, braniti jo o nje pravicah.

V teh mislih ozdravljajo vošilom toliko toplejše, kolikor večje je potreba po miru in blagostanju. Konečno podele zbranim apostolski blagoslov.

Izvirni dopisi.

Iz spod. Dravbrega na Koroškem. 29. grudna. Mi smo tako nesrečni, da spadamo pod okrajno sodnijo Št. Pavel, kjer uradniki nič slovensko ne znajo, čeravno je več tisoč Slovencev v tem sodnijskem okraji. Ko se je g. Einspieler v deželni zboru pritožil zoper to, zavrnil ga je g. deželni predsednik in rekel, da v Št. Pavlu dva uradnika slovensko znata. Kolikor je pa meni znano, se gospod dež. predsednik hudo moti, kajti v Št. Pavlu se s terdimi Slovenci ne morejo drugače pogovoriti, ko tako, da sodnijskega briča Petra pokličejo. Sto prič lahko pokličem, da si v Št. Pavlu le s tolmači pomagajo. Brič Peter je tedaj silno važna oseba pri št. pavelski sodniji. Če pa on „zustellunge“ okoli nosi, vjamejo ktere družega, ki slovensko zna. Tacega je pa v Št. Pavlu težko dobiti. Prigodi se toraj, da Slovenec v Št. Pavel tožit pride, pa pravice ne najde, ker ga gospodje pri sodniji ne umejo. Tako so nedavno necega Slovenca pijanci pretepli. Osem dni je ležal, potem pa je šel v Št. Pavel tožit. Toda nič ni opravil, ker ga gospodje sodniki razumeli niso. Briča Petra najbrž ni bilo doma. Pa ko bi prav slavni Peter vselej domá bil, ali je človek z omiko navadnega služabnika in pečikurjača sposoben za službo tolmača? Sploh pa je razžaljivo za naš Slovence, da s svojim sodnikom zamoremo le s posredovanjem tolmača govoriti! To je za potujoče Lahe dosti dobro, ker niso tu domá in nimajo pri nas pravic; pa mi Slovenci smo prvotni prebivalci Koroške dežele, Nemci so še le za nami sim prišli; in zdaj se nam usiljujejo sodniki, ki še našega jezika ne umejo! Z Nemcem govori sodnik sam, s Slovincem pa samo brič! Ali smo res tako zavrženi? V resnici, in kranjski Slovenci si še misliti ne morete, kako se na Koroškem z nami dela! Naš most, ki ga je Drava podrla, se hitro popravlja, 25 delavcev bode delo zgotovilo menda do predpusta.

Iz Maribora, 1. januarja. (Naša čitalnica), ki je že 21 let manj ali več ognjišče vsemu narodnemu življenju ne le v Mariboru, ampak po celem Slov. Štajerskem, imela je včeraj, na starega leta dan popoldne svoj občni zbor. Iz poročila dosedanjega odbora, ki se je z občno zadovoljnostjo sprejelo, smo se prepričali, da tudi preteklo društveno leto ni bilo brez važnega plodnosnega delovanja. Iz čitalničarskih krogov ste se namreč v preteklem letu izcimili dve važni društvi; „Slov. društvo“ in „Posojilnica“ ki obe že marljivo delujeta.

Društveno življenje v čitalnici bi bilo sicer lahko bolj živahno, in želeti bi bilo, da bi se ne le število društvenikov pomno-

žilo, ampak da bi se tudi društveniki v obilnišem številu vdeleževali priredjenih veselje in zabav; vendar ta želja bode se težko prej izpolnila, dokler se ne bo odboru posrečilo, priskrbeti pevski zbor in privabiti tudi nižje narodne kroge v čitalnico. V predpustnem času je bilo v čitalnici več veselje s plesom, po letu se je bil priredil izlet v Fram in v jesenskih večerih so bili šestkrat ob nedeljah „jour fixi“, pa skoro vselej bi bili veliki in snažni čitalniški prostori lahko še enkrat toliko vdeleževalcev sprejeli. Denarne razmere so ugodne, kar se je posebno zahvaliti marljivemu denarničarju, ki je tudi za naprej ta posel prevzel.

Ker so v dosedanjem odboru bili skoro sami taki narodnjaki, ki so ob enem tudi v vseh drugih narodnih društvi delavni, prosili so nekteri udje odbora, naj se pri volitvi v novi odbor gleda na to, da bo narodno delo v Mariboru bolj razdeljeno in naj se torej tisti odborniki, ki so tudi odborniki „Slov. društva“ ali „Posojilnice“ ne volijo v odbor čitalničin. Gledé na to so se potem volili za leto 1883. v odbor naslednji gospodje: Prof. L. Lavtar, predsednik; učitelj J. Koprivnik, tajnik, in hranilnični uradnik J. Škoflek, denarničar; trgovec M. Berdajs, odvetnik dr. Fr. Dominkuš, profesor dr. J. Mlakar, sodnijski pristav dr. Fr. Voušek, železniški uradnik J. Jenko in odvetnik dr. J. Sernec, odborniki.

Po občnem zboru je bila večerna veselica s šaljivo tombolo in plesom.

Domače novice.

V Ljubljani 4. januarja.

(Božično drevo), katero je napravila katoliška družba rokodelskih pomočnikov na novega leta dan, se je letos odlikovalo v dvojnem oziru: po dobro izbranih točkah programa in po živahnem jako ugodnem izvrševanju. Pelo se je razun navadne božične in društvene pesmi še „Pjesma pjevačkoga zaveza“. (Iv. pl. Zajec), „V spomladi“ (Tenor solo) in „Mornarska“ (čveterospjev), vse prav dobro. Dobro pevanje je povsod veselju naj boljša podpora, zato častitamo družbi, da se more s tako izbornim petjem ponašati. Druga, govorniška stran, je bila deloma šaljiva. Č. g. predsednik je v dobro premišljenem nagovoru pozdravil goste in se oziral tudi v prihodnje leto priporočevaje pridno delavnost, kateri se sme naj bolj gotovo sreča prerokovati. Božična deklamacija, nalašč za ta večer zložena lepa pesem, bila je dobro govorjena in napravila ugoden vtis (govoril g. J. M.). Pohvalno je bila sprejeta tudi nemška deklamacija, rokodelskega pomočnika iz poreske dežele. (Kolpingove). „Kmet v risu“ je znana Valjavčeva poezija, katero je pa govornik (g. P.) jako bistroumno in šaljivo vpeljal, naslanjaje se na lansko šaljivo iznajdbo, „pevskega stroja“. Glavna in najdaljša točka je bila šaloigra „Dva prijatelja in ena suknja“, s katero so bili poslušalci posebno zadovoljni, ker je šla tako gladko izpod rok in ima res mnogo šaljivega v sebi. Slednjič je bila tombola z mnogovrstnimi dobitki. Naj bi cenjena družba tudi v letošnjem letu obilno slajšala in blažila težavni delavski stan; zlasti ji želimo, da bi si pridobila že skoraj svoj zaželeni lastni dom!

(Državni zbor.) Po naznanilu vradnega lista na Dunaji se začne občni drž. zbor 15. t. m.

(Zavarovalnica „Donau“) pri zavarovalnih pogodbah sklenjenih na sedem let proti temu, da se zavarovalnina plačuje vsako leto sproti, za poslednje t. j. sedmo leto odpušča plačilo zavarovalnine, tako da je zadnje leto „po vrhu“. Plačuje se toraj le šest let (šestkrat), zavarovanje pa traja sedem let. Zavarovalnica „Donau“ glavni zastop za Kranjsko nas prosi, naj na to opozorimo zavarovance, zlasti tiste, ki so se 1876. ali 1877. leta zavarovali na sedem let, ker pri teh je ali že prišlo ali pa pride še letos na vrsto prosto, t. j. tisto leto, za katero ni plačati zavarovalnine. Ta opomin je zaradi tega umesten, ker so nekteri teh zavarovalcev po zmoti že poslali zavarovalnino za 1883. leto, ki se jim bode se véda zopet vrnila, kar pa prizadeva dvojno nepotrebno delo.

Razne reči.

— Nevarnost zarad vode raste od ure do ure na Dunaji; tudi Murica na Štajerskem je močno narasla.

— Tunel med Sicilijo in Kalabrijo pod morsko ožino Mesinsko bodo vendar delali. — Dolg bode tunel vsega skupaj 13,546'17 metrov, vhod v Siciliji bode dolg 4680'62 mtr., v Kalabriji 4565'63, pod morsko ožino v ravni črti 4299'92 mtr., predor bode pri kalabriški strani 153'15 na siciljski pa 154'82 mtr. pod morjem. Serpentine padajo v ravnih potezah 35 na 1000, in pri ovinkih 32 na 1000. Veljal bode tunel 71 milijonov lir, od tega pride 5½ miliona za progo med predorom in postajo v Mesini. Na kalabriški strani se izhod iz tunela veže s progo Reggio-Banara, ki se ravno izdeluje.

Umrli so:

28. decembra. Pavlina Porenta, 2 leti, Hradekijeva vas, št. 22. jetika. 29. dec. Terez Rozman, delavka, 34 let, Hrenove ulice št. 16, tuberkuloza. 30. dec. Pavla Eichhelter, 18½ leta, št. trg 6, pulj. tuberkuloza. 31. dec. Marija Železnik, 65 let, na Bregu št. 6, vodenica. Brigita Ana Vrečar, usmiljena sestra, 35 let, dunajska cesta št. 20, pljuč. tuberkuloza.

V bolnišnici 25. dec. Franc Jančar 18 let, tuberkuloza. Rok Prošek, delavec, pljuč. tuberkuloza. 28. dec. Jurij Freule mlinar, 58 let, pljučna bremota.

Obče znane in izvrstne na Tržaški razstavi s srebrno svetinjo odlikovane

voščene sveče

iz čistega nepokvarjenega čebelnega voska
(9) priporočata
P. in R. Seemann v Ljubljani.

Zaloga novih klobukov v glediščnih ulicah št. 6.

Okrogli visoki klobuki iz klobučine (Filzhut, Cylinder), temno črni, najnovejši nošnja v Parizu po 4 gl. 50 kr.

Enaki klobuki židani po 4 gl. 50 kr.
Bruselski klobuki iz klobučine (trdi ali mehki, črne ali rujave barve v raznih podobah) 2 gl. 20 kr.

Vsakdanji klobuki (dobre tvarine in v raznih podobah) po 2 gl. 50 kr.

Klobuki dunajski, za otroke itd. po prav nizki ceni 1 gl. 50 kr.

Naročila po pošti izvršuje urno in varno

(4)
A. Pribošič.